

Đọc lại các đoạn thơ trong truyện Lục Vân Tiên bị bỏ qua (Tôn sư giả làm ông quán cho 3 hoàn thuốc)

Lê Mỹ Trung

Ngoài bài thơ Kiều Nguyệt Nga từ tạ Lục Vân Tiên, các bản Lục Vân Tiên đang lưu hành so với bản in của Duy Minh Thị (DMT) - bản xưa nhất, in ở Trung Quốc và các bản DT (bản Nôm in) ; DP (bản Nôm viết tay) có bốn đoạn thơ bị các vị học giả bỏ qua: Abel de Michels (1883), Trương Vĩnh Ký (1888) Lê Thọ Xuân (1973)

- 1/ Tôn sư giả làm Ông quán cho Lục Vân Tiên 3 hoàn thuốc: 14 câu.
- 2/ Lục Vân Tiên lạc vào rừng gặp lại Kiều Nguyệt Nga: 12 câu.
- 3/ Lục Vân Tiên trả ơn Lão bà: 40 câu.
- 4/ Phần kết thêm 78 câu có hậu: giải quyết từng nhân vật theo đạo lý.

Trước khi đi vào từng đoạn thơ bị bỏ qua chúng ta tìm hiểu hai câu thơ có và không có của bản DT, DP so với bản đang lưu hành để thấy rõ có sự can thiệp của các học giả vào truyện Lục Vân Tiên – việc thường xảy ra đối với thơ Nôm Nam bộ vào cuối thế kỷ XIX như Nguyễn Văn Sâm đã viết *...Nguyên tác thời nào nó có giá trị của thời đó. Thay đổi với cái nhìn và thẩm mỹ quan của thời khác là chuyện sai lầm ...*” (NVS sưu tầm, phiên âm và giới thiệu Thơ Dương Ngọc – Nam Kỳ Lục Tỉnh – Tác giả - Tác phẩm).

Hai câu thơ có trong bản DT, DP: Giới thiệu Lục Ông.

Sau khi nêu chủ đề truyện: “làm lành, lánh dữ - trai trung hiếu, gái tiết hạnh”, tác giả Lục Vân Tiên đã giới thiệu Lục Ông với 4 câu thơ:

*“Có người ở quận Đông Kinh,
Lục Ông chữ đặt phỉ tình yển anh.
Vợ chồng ăn ở hiền lành,
Tu nhân tích đức sớm sinh con hiền.
Đặt tên là Lục Vân Tiên ...*

Ghi nhận:

Giới thiệu Lục Ông Đạo lý người xưa luôn nghĩ đến việc kế tục truyền thống: cha, con

-Việc có 2 câu giới thiệu:

*“Có người ở quận Đông Kinh,
Lục Ông chữ đặt phỉ tình yển anh.”*

Rất hợp lý: quê quán, cha mẹ sống hiền lành, hạnh phúc, tu nhân tích đức mới có người con tài giỏi: Lục Vân Tiên. Truyện Kiều cũng thế: giới thiệu cha, sau đó là Vương Quan cùng hai chị em Kiều:

“Có nhà viên ngoại họ Vương (câu 11 > 16).

- Việc can thiệp của các học giả:

+ Bỏ qua 2 câu giới thiệu Lục Ông có lẽ cho rằng dài dòng, lặp ý nên bỏ bớt cho gọn lại ; dùng “Đông Thành” phù hợp hơn, sau này Vân Tiên cũng nói đến: “Đông Thành vốn thiệt quê ta ...”

+ “Dữ, lành”: Từ Trương Vĩnh Ký (1888) trở về sau đều ghi “Dữ răn việc trước, lành dè thân sau” có tính nghệ thuật hơn: chơi chữ “dữ, lành” trong tiểu đối. Ủy Ban san định Lê Thọ Xuân đã chú thích rõ 2 từ này qua nhiều nguồn: nói thơ Vân Tiên, Génibrel, Abel de Michels dịch ra chữ Pháp, hỏi 2 người cháu của Nguyễn Đình Chiểu ...

Xác nhận “Giữ răn việc trước, lánh dè thân sau”

+ “Tu nhân” Bản in DT ghi 修 (nhân đứng + nhị viết phức 貳) đến Trần Nguơn Hanh (1883) Hòa thượng Pháp Quang trong bản DP ghi “tu nhân 修仁”.

Hai câu thơ không có trong bản DT, DP nhưng có trong bản phổ biến:

Sau khi giải cứu Kiều Nguyệt Nga, Vân Tiên trên đường về nhà đã gặp Hớn Minh, theo lời cha đến Hàn Giang gặp gia đình Võ Công thực hiện lời hứa:

“Xưa đà định chữ lương duyên,
Cùng quan hưu trí ở miền Hàn giang.
Con người là Võ Thể Loan,
Tuổi vừa hai bảy dung nhan mặt mà.

Tại đây, Võ Công muốn thử tài con rể và mong Lục Vân Tiên kết bạn với Vương Tử Trục nên đã hứa: *“Thơ hay làm đặng rượu ngon thưởng liền”* Muốn cho Trục sánh cùng Tiên, Lấy câu: bình thủy hữu duyên làm đề.”

Các học giả thêm vào? 2 câu:

“Cho hay kỳ lại gặp kỳ,
Bạch Hàm há dễ kém chi Như Hoành.

Đúng là có sự can thiệp của các học giả, người bình dân không thể biết “Bạch Hàm, Như Hoành là ai? vì điển tích này không được phổ biến như Tây Thi, Đắc Kỷ ... Trong Lục Vân Tiên ca diễn chú thích:

“Yến Bạch Hàm 燕白颌 và Bình Như Hoành 平如横 cùng với Sơn Đại, Lãnh Giáng Tuyết là 4 văn nhân tài hoa trong truyện Bình Sơn Lãnh Yến (*Lục Vân Tiên ca diễn tr.48 Sg 1973*).

Trong bản DT,DP vì không có 2 câu trên nên đã có khác vài từ để ăn vắn với câu tiếp 379:

“Song le đôi gã giao kè,
Lục, Vương hai họ bày nghề đua tranh.
Công rằng:” Đơn quế hai nhành ...

Tôn sư giả làm Ông Quán cho Vân Tiên 3 hườn thuốc

Được Võ Thể Loan tiễn chân, Lục Vân Tiên cùng các bạn đến kinh ứng thí:

“Mảng còn trò chuyện với nhau,
Trông chừng kinh địa đã hầu tới nơi. (câu 438)

Đến đây, bản DT, DP có thêm 14 câu:

“Tôn sư nghĩ lại mấy lời,
Còn lo một nỗi việc đời chưa xong.
Thương chàng họ Lục long đong,
Ngày sau chi khỏi vào hang Thương Tòng.
Phải toan một phép mới xong,
Đoạn làm thương quán giúp trong hiểm nghèo.
Tuỳ thân linh dược đem theo,
Phòng khi làm phước đỡ nghèo cho Tiên.
Kéo mà thương đáng người hiền,
Lâm cơn thủy thạch cho tuyền thủy chung.
Ngày sau cùng hiệp tam hùng,
Giúp trong nhà nước đạo đồng hiển vinh.
Tôn sư bàn luận đã an,
Hóa làm một quán giữa đàng bán chơi.

Tiếp đến hai người vào quán gặp Bùi Kiệm, Trịnh Hâm có ông chủ làu thông kinh sử mọi người đều biết qua “Lẽ ghét thương” (được trích đưa vào sách giáo khoa Văn Học 11):

“Chênh chênh vừa xế mặt trời,
Hai người vào quán nghỉ ngơi đợi kỳ. (câu 440).

Ghi Nhận:

+ Nhờ có đoạn thơ Tôn sư giả làm Ông quán mới lý giải được “Lẽ ghét thương”; người đọc hả dạ khi Trịnh Hâm cho rằng: *...lão quán nói nhăng, Dấu cho trải việc cũng thẳng bán cơm. Gói rơm theo phận gói rơm ...*” bị ông quán đập lại: *Uổng thay đàn gảy tai trâu, Nước xao đầu vịt ngắm âu nực cười*”

+ Nhờ có 3 hoàn thuốc Vân Tiên mới sống được trong hang Thương Tòng 5 ngày:

Nghe lời Võ Thê Loan: *Rể đâu có rể đui mù thế ni?*

Nên Võ Công đã quyết dứt tình bỏ Vân Tiên vào hang Thương Tòng “*Đem chàng bỏ đó ai mà biết đâu?*”.

Nhưng nhờ có tôn sư biến thành ông quán cho 3 hoàn thuốc:

“Năm ngày đói khát rờng rờng,
Nhờ ba hoàn thuốc đỡ lòng hôm mai.
Du thần xem thấy ai hoài,
Biết trong mình gã có bài thuốc tiên.”

Nên đã giải cứu Lục Vân Tiên ra khỏi hang gặp Lão tiều, được Hớn Minh đem về chùa dưỡng bệnh.

+ Nhân vật tôn sư là hình ảnh Cụ Đồ Chiểu:

Ông thầy “làu thông kinh sử” vì hoàn cảnh không màng “công danh phú quý”; đoán được vận mệnh của Lục Vân Tiên “gãm trong số hệ khoa tràng còn xa.” cho phù phép, linh dược phòng thân, vượt qua hoạn nạn:

«Rày con xuống chốn phong trần,
Thầy cho hai đạo phù thần đem theo.»

Đến đoạn kết Vân Tiên tìm gặp ông quán để báo ân:

“Đều thăm ông quán một khi,
Quán xưa đâu mất biết đi phương nào?”

Vân Tiên thán phục *...’ Quán thiệt tài cao, Hóa làm thương kháchặng trao thuốc thần*”. Tiếp đến Vân Tiên cùng các bạn đến “*cúi lạy thưa thầy, Bạc vàng báo đáp ơn dày nghĩa xưa*” Thầy đáp lại theo phong thái Đồ Chiểu “*lão vốn chẳng ưa, Ưa người nhân nghĩa chẳng ưa bạc vàng. Lão đà lánh tục dưỡng nhàn ...*”

Đoạn thơ 14 câu “Tôn sư hóa làm ông quán cho Vân Tiên 3 hoàn thuốc” cần thiết trong truyện Lục Vân Tiên, nếu cho đó là hoang đường bỏ qua thì làm sao giải thích “Lẽ ghét thương” đầy kinh sử, Lục Vân Tiên sống sót trong hang Thương Tòng và nhất là khắc họa đậm nét tính cách nhân vật Tôn sư – Cụ Đồ Chiểu.

Tài liệu tham khảo:

1/ Bản Nôm Lục Vân Tiên in (DT), viết tay (DP) sưu tầm ở Tiền Giang.

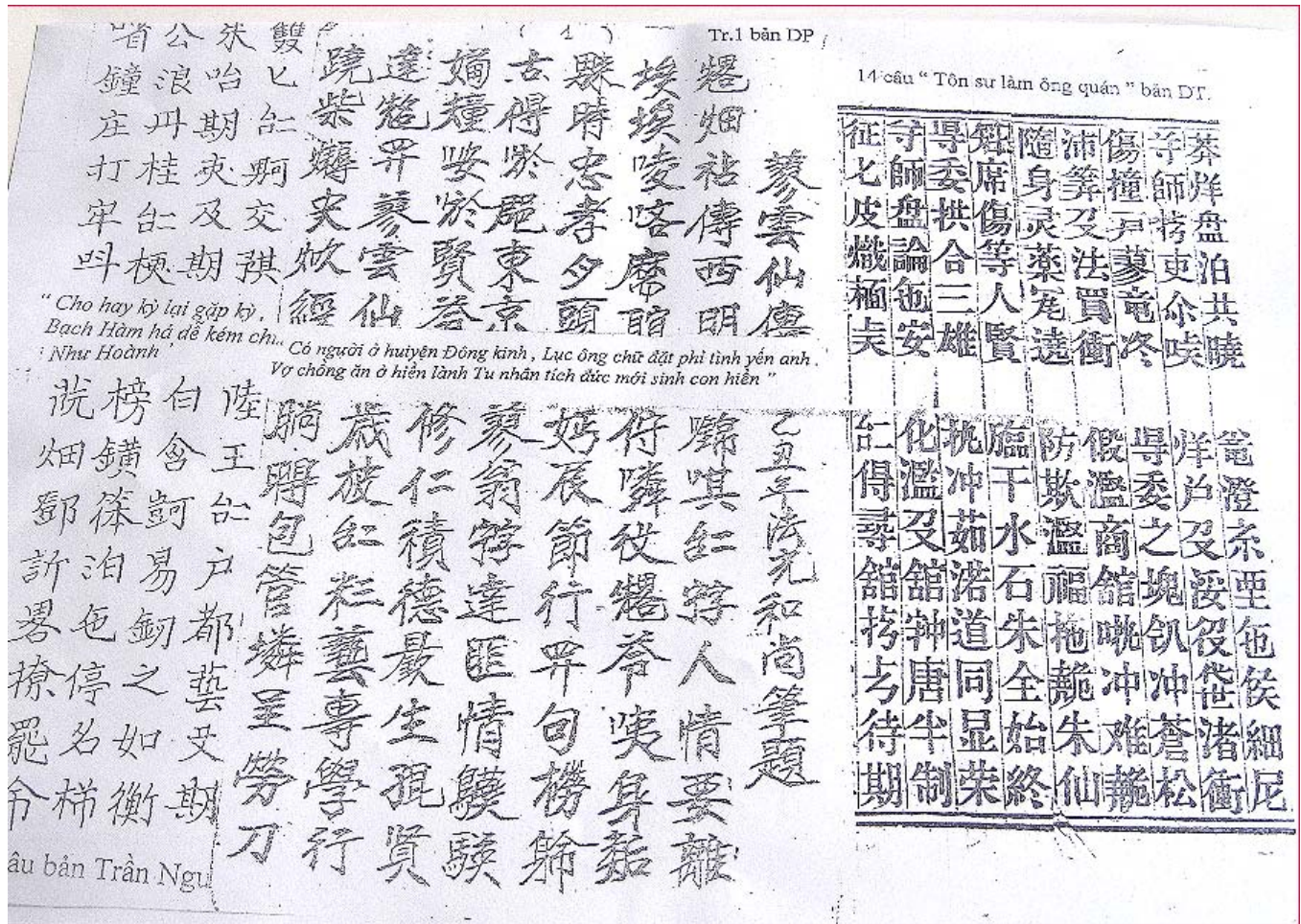
2/ Lục Vân Tiên ca diễn – Ủy Ban san định tác phẩm Nguyễn Đình Chiểu do Lê Thọ Xuân làm Trưởng ban (Sg 1973) có bản Nôm “Lục Vân Tiên ca diễn” của Trần Nguơn Hanh (1883).

3/ Nguyễn Đình Chiểu: tác giả và tác phẩm (nxb. Giáo Dục 1999).

Liên hệ: Nguyễn Văn Năm.
 Cựu Giáo viên THPT Tân Hiệp.
 Huyện Châu Thành – tỉnh Tiền Giang.
 ĐT: 0733.896.273 Email: nguyennamcttg @ gmail.com.

Ảnh kèm theo:

Tr.1 bản DP

“Cổ người ở huyện Đông kinh, Lục ông chữ đặt phi tình yên anh.
 Vợ chồng ăn ở hiền lành Tu nhân tích đức mới sinh con hiền”

14 câu “Tôn sư làm ông quán” bản DT.

2 câu bản Trần Nguon Hanh

“Cho hay kỳ lại gặp kỳ,
 Bạch Hàm há dễ kém chi Như Hoành”.